

Protestantse Kerk in Nederland/Noord-Holland
Bisdom Haarlem-Amsterdam
Raad van Kerken Noord-Holland

ZORG VOOR DE NAASTE...

Een oecumenische studiedag over armoede, kerk en hulp.

Zaterdag 19 maart 2011

**Plaats: OLV ter Nood
Hoogeweg 65
Heiloo**

De studiedag

Eind 2010 verscheen de uitslag van het onderzoek naar hulpverlening door diaconieën, parochiële caritas instellingen en andere kerkelijke organisaties in Nederland. Op deze studiedag willen we de gegevens met elkaar bespreken en bekijken wat we er in de praktijk mee kunnen doen.

Op deze werk- en studiedag zult u verder geïnformeerd worden over:

- het Armoedeonderzoek;
- het project SchuldHulp Maatje
- de relatie Kerk – WMO - Armoede
- Noodfondsen. Voorbeeld noodfonds Amsterdam

Programma

09.30 uur	Kerk open – ontvangst met koffie en thee
10.00 uur	Welkom en opening van de dag
10.15 uur	Inleiding op de dag
10.30 uur	Presentatie gegevens armoedeonderzoek
10.45 uur	Korte presentatie van de andere drie workshops
11.15 uur	Pauze
11.30 uur	1 ^{ste} ronde workshops
12.15 uur	2 ^e ronde workshops
13.00 uur	Lunch
13.30 uur	Plenaire afsluiting

Onderzoek naar financiële hulpverlening door kerkelijke organisaties in Nederland 2010
 Presentatie: Erik Sengers, Dienst Diocesane Caritas bisdom Haarlem

Opzet onderzoek

- Brede oecumenische deelname

RKK (PCI+Vincentius), PKN, Evangelische Alliantie, anderen (RB, CGK, OKK, GKv, EBG, Koptisch, BBN, zevendedagsadv.)

- Totaal 4.183 aangeschreven
- respons 28,5%
- 75,8% betrokken bij armoede, 69,9% actief
- Niet-betrokken: geen signalen
- Aanvullingen: platteland, migranten, islamieten
- Alles op www.kerkinactie.nl/armoedeonderzoek

Actief armoede opsporen door:

	RKK	PKN	EA
Contacten instellingen	64,7	53,4	80,0
Artikelen kerkblad	60,6	46,2	33,3
Contacten belangenorg.	39,4	32,2	46,7
Verspreiden informatie	42,4	18,7	26,7
Speciale diaken	15,9	27,4	93,3

Welke instellingen?

Sociale dienst	47,6
Maatschappelijk werk	45,2
Andere kerken	36,9
schuldhulp	30,3
woningbouw	18,7
Belangenorg.	13,8

U vraagt vooral om:

- Aandacht armoede
- WMO
- Samenwerking
- Minder bureaucratie

Welke groepen/problemen

groepen	
Alleenstaande ouders	51,6
werklozen	48,0
ouderen	35,6
asielzoekers	34,8
Psychisch	31,8
Ziekte/handicap	25,8
kostwinner	17,6
Onvolledige AOW	10,9

parttime	7,8
jongeren	7,0

Problemen	
schulden	39,5
Laag inkomen	38,1
regelgeving	20,3
Angst instanties	19,8
Formulieren	19,7

onvoorzien	19,5
wachttijd	18,3
bureaucratie	17,1
Vaste lasten	15,8
Erbuiten vallen	15,3

Individuele hulp

hoe groter de burgerlijke gemeente, hoe meer aanvragen

	Aantal aanvragen	Gehonoreerd	Bedrag
RKK	13,85	12,42	3.816
PKN	10,85	9,65	4.239
EA	8,24	5,49	2.156
Anderen	6,5	6,2	4.431

Welke hulp?

	RKK	PKN	EA	anderen
gift	89,9	84,3	61,0	91,2
Hulp in natura	51,0	58,3	78,0	63,7
lening	35,0	58,8	58,5	67,6
vakantie	28,3	54,8	17,5	35,0
Naschoolse activiteiten	17,1	3,5	0,0	4,9
kerstpakketten	45,4	57,7	45,1	50,8

Immateriële hulp

RKK	76,3
PKN	89,6
EA	87,8
anderen	94,2

huisbezoek	62,3
Verwijzing/begeleiding	60,1
Invullen formulieren	29,5
Thuisadministratie	19,6
belastingteruggave	14,0

Collectieve hulp

	RKK	PKN	EA	Anderen
Voedselbank	38,8	62,0	28,0	40,8
Projecten armoede	29,2	42,8	17,6	42,0
Noodfonds	22,4	23,9	15,7	26,7
Belangenorganisaties	21,0	14,2	5,9	22,3
Goede doelen	9,9	5,5	9,8	6,2
Inloophuizen	13,1	38,1	4,0	23,1

Conclusies & aanbevelingen

- Totaalbedrag EUR 29.619.546
- Effecten kredietcrisis: stijging aanvragen PKN 50%, RKK 20%
- Voor risicogroepen geen verbetering

overheid:

- Inkomensbescherming en armoedebeleid
- Schuldhulpverlening

Kerken:

- Goed samenwerken
- Meer contact WMO
- Publiciteit

Noodfondsen

In vele plaatsen zijn ze. Vele kerken hebben hiertoe initiatieven genomen. De overheid ondersteunt vaak deze initiatieven. Tom van Meygaarden van het noodfonds Amsterdam leidt deze workshop.

Beste mensen,

Er is mij gevraagd om deze dag iets te vertellen over **noodhulpbureaus**

Via mijn deelname aan de Raad voor Diaconie in het oude dekenaat Amsterdam ben ik op enig moment bestuurslid geworden van de **Stichting Samenwerking voor Bijzondere Noden Amsterdam**. Ik zit in dat bestuur omdat ook de katholieke gemeenschap van Amsterdam, met in elke parochie haar Caritasinstelling, weet heeft van wat er aan nood leeft in een grote stad. Je kunt het zien als een soort klankbordfunctie.

In mijn huidige woonplaats Uithoorn maak ik deel uit van het PCI-bestuur en in die hoedanigheid raakte ik betrokken bij een Noodfonds in oprichting. En ik ben voorzitter van de **Stichting Urgente Noden Uithoorn**.

Langs twee kanten heb ik dus ervaring op kunnen doen bij het reilen en zeilen van een klein en een groot fonds. Iets van die kennis wil ik dus graag met u delen.

Uitgangspunten:

Voor alle noodhulpbureaus geldt dat we daar willen inspringen waar normale **wettelijke** voorliggende voorzieningen ontbreken.

Daarnaast is van belang te wijzen op de samenwerking tussen het particulier initiatief, allerlei fondsen waaronder diaconieën en caritasinstellingen, en de overheid. **De overheid financiert de overhead zodat iedere euro daadwerkelijk bij de cliënt(en) terecht komt. Fondsen en donateurs zorgen voor het giftenbudget en de dienst-/hulpverlening dient de aanvragen in.**

Een ander belangrijk punt is dat aanvragen komen van erkende hulpverlenende instellingen. In het Amsterdamse heeft de SSBNA **een vijftigtal** convenanten afgesloten met een groot aantal hulporganisaties zoals stichtingen voor Maatschappelijk Werk, Reclassering, Thuiszorg e.d.

Een particulier kan dus niet zelf een aanvraag indienen. **Deze wordt altijd direct doorverwezen naar de dienst-/hulpverlening in haar of zijn buurt.**

Inkomsten:

Het inkomen van zowel de SSBNA als de Sunu komt voor een deel uit bijdragen van fondsen/**donateurs** en voor een deel van uit de Overheid.

In Amsterdam heeft het fonds al heel oude papieren. Eind van dit jaar zal het 75 jarig bestaan worden gevierd. En al die jaren is er de gezamenlijke verantwoordelijkheid geweest van het particulier Initiatief en de Overheid. Zo zijn in Amsterdam de beide medewerkers in dienst van de gemeente Amsterdam. **Naast grotere en kleinere bijdragen van de fondsen financiert de gemeente ook een deel van het giftenbudget in het kader van het armoedebeleid.**

De meeste fondsen verstrekken jaarlijks een bijdrage in de vorm van een voorschot met een verantwoording achteraf. Sommige fondsen (vaak met een eigen bureau) worden per concrete situatie benaderd.

De afwerking en het onderzoek gebeuren dan door de beide bureau medewerkers. In het jaarverslag van 2009 wordt melding gemaakt van 32 fondsen die meedoen.

In Uithoorn konden we van start gaan met een bedrag dat de gemeente beschikbaar stelde onder de voorwaarde dat we als bestuur ook op zoek zouden gaan naar andere geldgevers. Zo hebben zowel de Diaconie als de Caritasinstelling zich bereid verklaard een bijdrage te leveren. Als bestuur van Sunu zijn we ons volop aan het oriënteren om andere geldgevers te krijgen.

Soort aanvragen:

Wie het jaarverslag van een noodfonds bekijkt ziet dat voor de meest uiteenlopende zaken soms een beroep op het fonds wordt gedaan. Maar het meeste gaat om directe noodsituaties waarin moet worden voorzien.

Voorbeelden van hulpvragen zijn woninginrichting (aanschaf of vervanging van duurzame huishoudelijke goederen), levensonderhoud, kleding, opknappen woning, medische (tandheelkundige)kosten, kosten reparatie, legitimatie etc.

In concreto

Het kan gaan om levensonderhoud, een paar weken of een maand leefgeld totdat meer helderheid is ontstaan over het inkomen waarop kan worden teruggevallen. W.W. is aangevraagd maar nog niet beslist. De W.W.B. zegt dan nee, maar er moet wel worden verder gegaan en als er dan geen reserve is omdat de lasten toch al hoog waren, zal leefgeld worden verstrekt.

Maar het fonds heeft ook al een dierenarts betaald voor een alleenstaande man die al hulp kreeg voor het beheer van zijn inkomen. De katten waren voor deze man met een GGZ achtergrond zo belangrijk dat niet helpen veel meer ellende zou hebben betekend.

Een jongeman die in een opvanghuis verblijft na bedreiging door zijn familie vanwege zijn seksuele geaardheid raakt door diefstal en inbraak zijn studieboeken en PC kwijt. Er is voor deze situatie aangeklopt bij een fonds dat extra zorg heeft voor dakloze jongeren.

Je kunt zo soms aansluiten bij de bijzondere doelgroepen waarvoor fondsen zich inzetten. Een ander veel voorkomende situatie is wat gebeurd bij echtscheiding als men wel apart woont, maar de scheiding nog niet formeel is afgewikkeld.

Enig cijfermateriaal SSBNA:

In 2010 werden 1117 aanvragen ontvangen. 84% van de aanvragen werd gehonoreerd, 6 % doorverwezen, 5% ingetrokken en 5% werd afgewezen. Giftenbudget bedroeg ca € 420.000.

Voorliggende voorzieningen:

Bij het onderzoek voorafgaand aan de beslissing op een aanvraag wordt nadrukkelijk gekeken of **er al dan niet gebruik is gemaakt van voorliggende (wettelijke) voorzieningen of andere mogelijkheden tot oplossing zijn bekeken en zonodig wordt geadviseerd ook aan hulpverleners waar men terecht kan in situaties waarbij een noodhulpbureau geen hulp kan bieden.**

Bijvoorbeeld als een cliënt niet in het werkgebied van een noodhulpbureau woont, als een buitenlandse student om een bijdrage vraagt voor de studiekosten kan het zijn dat hij op het spoor wordt gezet van het UAF.(hulp aan vluchtelingen dan wel ex-vluchtelingen).

Voor wat betreft de schuldenproblematiek heeft de gemeente Amsterdam bureaus schuldhulpverlening opgezet om naast schuldsanering ook dreigende huisuitzetting en afsluiten energie te voorkomen. Een en ander kan per noodhulpbureau verschillen. Het noodhulpbureau Den Haag (SSSF) doet op verzoek van de gemeente schuldhulpverlening uiteraard met gemeentelijke gelden.

Naast schuldhulpverlening weet de lokale overheid het noodhulpbureau ook te vinden voor projectmatige klussen. De SSBNA heeft hiervoor een separate stichting opgericht. Voorbeelden van klussen uit het verleden zijn gedupeerden koppelingwet, witte illegalen en recentelijk het Opstapbudget. Financiering geschiedt volledig door de gemeente.

Bij een aanvraag om levensonderhoud na een ontslag en voordat de w.w. van kracht werd bleek dat de betrokkene een voldoende saldo op zijn spaarrekening had om zelf de periode te overbruggen. **De aanvraag om hulp kan dan niet gehonoreerd worden.**

Samenwerking:

De kracht van Noodfondsen is volgens mij gelegen in het element van samenwerking tussen de verschillende deelnemers aan een proces van hulpverlening. Een Noodfonds is a.h.w. een reddingslijn die beurtelings dan door de ene instelling dan door een andere organisatie die relatie heeft met het grondvlak wordt aangewend om te zorgen dat iemand niet verdrinkt. Werd vroeger veelal eerst aangeklopt bij de kerk waar men bijhoorde, tegenwoordig is die band veel losser. Toch hebben kerken, diaconieën en caritasinstelling nog een enorm netwerk, waarop als misschien de eerste nood is gelenigd ook nog een beroep kan worden gedaan.

Een ander element van de samenwerking kan worden gezien in het bundelen van allerlei fondsen zodat er gericht hulp kan worden verleend. Je hoeft met je noodvraag niet eerst allerlei mails te versturen of telefoontjes te plegen. De fondsen kunnen erop vertrouwen dat het geld wat zij beheren via de Noodhulpbureaus goed wordt aangewend en dat ook vervolgetrajecten waarborgen dat de hulp niet tevergeefs is verleend.

Landelijke uitbreiding:

Waren er aanvankelijk alleen in enkele grote steden wat Noodhulpbureaus, dat aantal is de laatste jaren fors uitgebreid.

Behalve Amsterdam, Rotterdam en Den Haag zijn er nu ook noodhulpfondsen op die basis van samenwerking tussen, Overheid, Fondsen en Hulpverlenende instellingen in Delft, Breda, Haarlem, Nieuwegein, Enschede, Zwolle, Utrecht, Nieuwegein, Huizen, Leiden, Uithoorn, Almere, Waalwijk en de provincie Friesland.

Daarnaast zijn er ook wel gemeente of regio's waar b.v. de kerken en Humanitas samen een soort voorziening hebben opgezet.

Al die bureaus hebben ook een samenwerkingsverband gesloten waardoor ervaringen kunnen worden uitgewisseld en men ook een duidelijk gezicht kan vormen ten opzichte van de Centrale Overheid.

Toelichting:

De grotere bureaus, waar natuurlijk meer aanvragen binnen komen hebben meestal een of twee medewerkers, die vast aan het Fonds verbonden zijn en zorgen voor de afhandeling van de aanvragen. **Daarnaast is er in de loop der tijd een soort helpdeskfunctie ontstaan. Hulpverleners ook van buiten Amsterdam kunnen te allen tijde overleggen.**

Indien bij een hulpverlenende organisatie bijvoorbeeld door fusie of reorganisatie kennis is weggeëbd of bij aantreden van nieuwe hulpverleners wordt vaak aangeschoven bij een teamoverleg om enerzijds een ieder nader te informeren over de werkwijze van het noodhulpbureau en anderzijds kennis te nemen van situaties waarmee de hulpverlening geconfronteerd wordt.

Het beleid van een Noodfonds wordt bepaald door een bestuur dat is samengesteld meestal uit een mix van mensen die het achterland kennen naast personen uit de hoek van de geldverstrekkers.

Bij alle Noodfondsen is er doorgaans sprake van incidentele hulp. Wie langdurig op ondersteuning is aangewezen moet kunnen rekenen op voorzieningen als de WWB.

Een andere punt is: verleen je ook goede hulp als je mensen naar de kringloopwinkel verwijst en je ondersteuning daar op afstemt? De meeste noodfondsen schuwen de Kringloopcentra niet. Wel worden voor zaken als witgoed afspraken gemaakt met erkende leveranciers.

Hulp verlenen met een slechte wasmachine of t.v. is namelijk geen hulp!

Wel hechten alle bureaus er aan zelf dat beleid te kunnen bepalen.

SchuldHulp Maatje

Samen lukt het om uit de schulden te komen. Wat is een Schuld hulp Maatje? Over dit nieuwe landelijke initiatief vertelt Dolf Mulder meer. U kunt er al veel over lezen op www.schuldhulpmaatje.nl.

Armoede – WMO - Kerk

Pieterneel Ermen, deels verbonden aan Kerkinactie neemt ons mee naar de relatie tussen WMO - Kerk en Armoede. Zij presenteert een nieuwe methode om diaconaal werk in relatie tot de WMO en armoede in kaart te brengen. Om het werk van diaconie en Caritas visueel in kaart te brengen is een nieuw hulpmiddel ontwikkeld. Pieterneel zal dit hulpmiddel tijdens deze workshop presenteren.

Verslag workshop Armoede - Wmo - Kerk

**Diaconale studiedag “Zorg voor de naaste ...”, Onze Lieve Vrouw ter Nood, Heiloo
19 maart 2011**

In deze workshop wordt een relatie gelegd tussen de belangrijkste uitkomsten en conclusies van het onderzoek ‘Armoede in Nederland 2010’ en het praktisch nut van de diaconale activiteitenmonitor (www.diaconaleactiviteitenmonitor.nl) die in 2009/2010 ontwikkeld is door Kerk in Actie. Deze monitor is vrij te gebruiken door alle kerken en diaconale organisaties in Nederland, ongeacht hun gezindte. Met behulp van deze monitor kan men op eenvoudige wijze de eigen diaconale inzet in kaart brengen en zien op welke prestatievelden¹ van de Wmo men een bijdrage levert. Veel van deze activiteiten leveren direct of indirect (ook) een bijdrage aan armoedebestrijding, van oudsher een belangrijke taak van de kerken.

Inleiding

Armoede in Nederland: in steeds bredere kring een belangrijk onderwerp, ook binnen de kerken. Dat klinkt bijna tegenstrijdig, want juist binnen de kerken is armenzorg altijd een belangrijk terrein van zorg geweest. Tot aan de secularisering van onze samenleving in het midden van de vorige eeuw was armenzorg in Nederland vrijwel helemaal het terrein van de kerken en de kerkelijke Caritas. Hoewel de overheid zorg en welzijn steeds meer naar zich toe trok en tot het domein maakte van, vaak grote, gesubsidieerde instellingen, zijn de kerken altijd actief gebleven op dit terrein. Niet zonder reden, ondanks een wijdvertakt netwerk van professionele instanties bleven er altijd mensen in de knel die niet of onvoldoende geholpen werden door deze instanties. Die vroeg of laat bij de kerken aanklopten. De kerken stellen geen regels en voorwaarden waaraan je moet voldoen om in aanmerking te komen voor hulp, zij helpen zonder aanzien des persoons. En daarmee blijven de kerken een onmisbaar sociaal vangnet in onze welvarende samenleving. Daarnaast bieden zij een rijk verenigingsleven en dragen met hun gemeenschapsvorming in sterke mate bij aan de sociale cohesie.

Het belang van de diaconale taak van de kerken is de laatste tien jaar alleen maar gegroeid, onder andere omdat de problematiek van armoede en sociaal isolement en/of sociale uitsluiting steeds meer in omvang toeneemt. Ook de komst van de *Wet maatschappelijke ondersteuning* heeft daar tot op heden geen verbetering in gebracht. De economische crisis is hier mede debet aan, terwijl daardoor een groeiend aantal mensen in de knel raakt, lopen de middelen van de overheid terug, en daarmee het voorzieningsniveau. Dit treft (financieel) kwetsbare mensen het meest.

---

¹ Voor meer informatie over de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning), de drie beleidsterreinen die deze wet bestrijkt en de negen prestatievelden waarop de lokale overheid samenhangend beleid dient te maken (vierjaarlijks Wmo-beleidsplan) verwijzen wij naar de ‘Informatiemap Wet maatschappelijke ondersteuning’ van Kerk in Actie, www.kerkinactie.nl

Enkele cijfers: in 2011² is het aantal personen dat op of onder de armoedegrens leeft opgelopen tot bijna 1 miljoen, op een inwoneraantal van 16,5 miljoen betekent dit dat 6% van de mensen in armoede verkeert. Vermoedelijk ligt het aantal hoger, bekend is dat er veel stille armoede bestaat, situaties van armoede waarvoor mensen niet uit durven komen. Deze problematiek komt niet terug in officiële statistieken.

Uit het eerder genoemde armoedeonderzoek bleek dat ruim 75% van alle kerken en diaconale organisaties zich inzet voor hulp en bestrijding van de armoedeproblematiek. Met elkaar investeren de kerken jaarlijks zo'n dertig miljoen euro aan directe en indirecte hulp. Dit betreft alleen de formele hulp, alle informele hulp in de vorm van veelsoortig vrijwilligerswerk, georganiseerd of aan de keukentafel, is daarin niet meegerekend. De waarde van de werkelijke hulpverlening ligt vele malen hoger.

Hoe groot die waarde is, is onder andere gebleken uit enkele grote landelijke onderzoeken met behulp van de Maremonitor (Maatschappelijk Rendements Monitor) van Oikos³. Het eerste onderzoek dateert uit 2004 en betekende een eyeopener voor zowel de burgerlijke overheid als de kerken zelf. Met de komst van de Wmo (2007) kwam de vraag naar de relatie tussen diaconale inzet door of namens de kerken en de Wmo. Om hier aan tegemoet te komen is binnen Kerk in Actie/ Binnenlands Diaconaat een eenvoudig geautomatiseerd hulpmiddel ontwikkeld: de diaconale activiteitenmonitor. Deze is in juni 2010 officieel in gebruik genomen en is via internet gratis beschikbaar. De monitor wordt nu in de praktijk beproefd en op basis van ervaringen worden verdere verfijningen en aanvullingen aangebracht. Kerk in Actie biedt op verzoek begeleiding bij het gebruik van de monitor.

Armoede en Wmo.

Armoedebestrijding vormt als zodanig géén apart prestatieveld binnen de Wmo. Het loopt echter als een rode draad door de verschillende beleidsterreinen en prestatievelden; onderwerpen waarop de lokale overheid prestaties moet leveren (regiefunctie) en verantwoorden aan het Rijk. De Wmo is immers een zgn. participatiewet, een wet die er voor moet zorgen dat iedereen in onze maatschappij mee kan doen, zich kan bewegen in het sociale verkeer en op deze wijze voor zijn eigen welzijn kan zorgen. En waar iemand dat niet zelf kan verzorgen komen vrijwilligers en uiteindelijk professionele zorg in beeld. Armoede en (het risico op) sociaal isolement of zelfs sociale uitsluiting en non-participatie gaan hand in hand, armoede heeft zowel een materiële als een sociale component. Participatie krijgt ook vorm in de Wmo-adviesraad: een vertegenwoordigend adviesorgaan op lokaal niveau waarin belangengroepen mogen meedenken en meepraten over het Wmo-beleid en de uitvoering daarvan, beleid is niet meer uitsluitend een zaak van de overheid. In een aantal gemeenten participeren ook de kerken in de Wmo-raad, maar dit is zeker (nog) geen algemene regel.

Doelgroepen

In de Wmo worden verschillende groepen kwetsbare burgers onderscheiden. Uit het armoedeonderzoek komen groepen kwetsbare burgers naar voren die niet als zodanig benoemd zijn binnen de Wmo. Bijvoorbeeld alleenstaande moeders, werklozen, mensen met enkel of zelfs een onvolledige AOW, kleine zelfstandigen en jongeren. Deze groepen 'kwetsbare' burgers zijn niet georganiseerd, zoals dat wel het geval is met diverse andere groepen kwetsbare burgers; bijvoorbeeld gehandicapten, ouderen, en recent zelf dak- en thuislozen. Via patiënten- of belangenverenigingen hebben zij zitting in de Wmo-raad.

Deze risicogroepen voor armoede zijn daarmee niet als zodanig vertegenwoordigd in de Wmo-raad. Dat betekent in de praktijk dat hun belangen ook niet vanzelfsprekend meegenomen worden. In feite zou de Wmo-raad bij al haar adviezen moeten nagaan of deze ook voldoende 'armoedeproof' zijn. Dat vraagt verdere bewustwording en misschien zelfs aparte scholing van de leden van de Raad⁴. Daar

---

² Recente cijfers (betreffende de zgn. lage-inkomensgrens) mede ontleend aan nieuwsbrief nr. 34/2011 van het Verwey-Jonker Instituut

³ 'Tel je zegeningen!', onderzoek naar het maatschappelijk rendement van christelijke kerken in Rotterdam, J.Castillo Guerra e.a., NIM, juli 2008, 'Van Harte', onderzoek van het maatschappelijk rendement van de Protestantse Gemeente in Utrecht, J. van der Sar, Oikos mei 2004, diverse onderzoek naar het maatschappelijk rendement van migrantenkerken en moskeeën, 'IDO - Niet voor Niets', onderzoek bij het Interkerkelijk Diaconaal Overleg (IDO) in Lelystad, J. van der Sar, Oikos april 2009.

⁴ Zie onder conclusies 2.13, blz. 15. Binnen Kerk in Actie is een cursus 'Armoede in Nederland' ontwikkeld voor diaconale toerusting. Informatie bij het PTCE (Protestants Centrum voor Toerusting en Educatie), www.pkn.nl/pcte. Daarnaast is er een cursus over de Wmo om diakenen en kerkelijke betrokkenen op dit terrein bij te scholen.

waar de kerken vertegenwoordigd zijn met een eigen zetel kunnen zij deze inbreng en belangenbehartiging verzorgen. Uiteraard vraagt dat een goede communicatie met de achterban⁵.

Activiteiten

In aansluiting op de presentatie van Erik Sengers over de hoofdlijnen van het Armoederapport kijken we in deze workshop door een ‘activiteitenbril’ naar de uitkomsten. Dit om ons een beeld te vormen van de veelsoortige bijdragen die kerken en diaconale organisaties bieden. In het rapport lezen we dat hulp in situaties van armoede in velerlei vormen kan en vanuit diverse invalshoeken. Wanneer men dit expliciet gaat inventariseren binnen de eigen diaconie constateert men waarschijnlijk dat men veel meer doet op het terrein van armoedebestrijding dan men geneigd was te denken. Vaak omdat men zich niet realiseert dat de hulp of ondersteuning die men biedt in dit kader past. In het armoederapport lezen we dat diaconieën gemiddeld 2,5 tot 3 activiteiten ontplooiën op het terrein van (financiële) armoedebestrijding. Onze inschatting is dat dit aantal veel hoger ligt, maar zoals gezegd: men beseft het niet altijd. Wat het meest in het oog springt, is de directe financiële hulp, maar er zijn veel meer manieren waarop men mensen in de knel kan ondersteunen, materieel en sociaal. Ook hier is verdere bewustwording en misschien zelfs scholing op zijn plaats.

De invalshoeken van waaruit men naar diaconale vormen van armoedebestrijding kan kijken⁶ zijn:

- collectieve en individuele hulp
- materiële en immateriële hulp
- formele en informele hulp
- structurele en incidentele hulp

De meest voorkomende diaconale inzet in de praktijk, volgens de indeling in het onderzoek, omvat:

1. actief op zoek gaan naar situaties van armoede;
2. individuele financiële hulp bieden;
3. immateriële hulp bieden;
4. collectieve hulp bieden;
5. kerstpakkettenactie;
6. inloophuizen.

Voorbeelden van diaconale inzet

Hieronder in het kort enkele voorbeelden bij elk van deze vormen van diaconale inzet.

1. Actief op zoek gaan naar situaties van armoede in de eigen gemeente.

Contact leggen en onderhouden met instellingen en belangenorganisaties, zich oriënteren bij anderen die actief zijn bij zorg of welzijn voor kwetsbare individuen en groepen in armoedesituaties. Artikelen in het kerkblad en informatie geven: gemeenteleden / parochianen informeren over zaken betreffende armoede en armoedebestrijding. Huisbezoeken, zowel pastoraal als diaconaal: mits goed toegerust ligt hier een belangrijke signaalfunctie. Via de Voedselbank (vaak participeren de kerken financieel en d.m.v. vrijwillige inzet in de plaatselijke voedselbank), via huisartsen en scholen (doorverwijzing). En last but not least: door het aanstellen van een speciale diaken voor armoedebestrijding.

2. Individuele financiële hulp

Het verstrekken van giften of leningen, hulp in natura (bijv. bonnen voor de supermarkt), door een vakantie financieel mogelijk te maken, door naschoolse opvang of –activiteiten mogelijk te maken (bijv. de contributie van de sportclub betalen), door giften t.b.v. opleidingskosten of schoolboeken.

3. Immateriële hulp

Alle vormen van diaconale en pastorale gesprekken, ter bemoediging, ter ondersteuning, voor informatie en advies, om door te verwijzen. Zowel in de vorm van een diaconaal spreekuur of zgn. ‘voorloket Wmo’ als gesprekken ‘aan de keukentafel’. Maar ook langdurige begeleiding in de vorm van buddy’s- of maatjesproject, door onderdak te bieden of te regelen in bijv. crisissituaties,

⁵ Zie onder II. Conclusies en Aanbevelingen, pag. 16.

⁶ Hoofdstuk III. Onderzoeksresultaten, blz. 19 ev.

door hand- en spandiensten te verlenen (hulp bij vervoer, in de huishouding, bij verhuizen, ontruimen na overlijden etc., hulpdiensten zoals Present of HIP), hulp bij het invullen van formulieren of bij thuisadministratie, begeleiding bij schuldhulpverlening, begeleiding bij inburgering (bijvoorbeeld taalcursussen, voorlichtingsbijeenkomsten, gespreksgroepen, huiswerkbegeleiding, mentoring).

4. Collectieve hulp

Participeren in de Voedselbank of een kerkelijk Noodfonds (in veel gevallen bovenkerkelijk), kledinginzameling en kledingbeurs- of tweedehands kledingwinkel, ruilwinkel, participeren in plaatselijke stichting Leergeld, oprichten van of participeren in Arme Kant/ EVA-groep, ondersteunen van goede doelen, bijvoorbeeld door collecte of andere fondsenwervende actie.

Samengevat

Wat we hier zien is dat in feite de volle breedte van het diaconale werkterrein in beeld komt als men inzoomt op armoedebestrijding en hulp in situaties van armoede. En als u door die bril naar uw eigen inzet gaat kijken kan al snel blijken dat u hier in de praktijk veel meer aan doet dan u in eerste instantie had gedacht. Zeker als ook alle informele hulp wordt meegenomen!

Samengevat komt de diaconale inzet neer op **bewustwording en toerusting** van pastores, pastoors, diakenen, kerkleden, kerkelijk vrijwilligers, op **signaleren**, rechtstreeks bij invloedrijke personen van zorg- en welzijnsorganisaties, de burgerlijke gemeente, de Wmo-raad of de plaatselijke politiek, of indirect via een diaconaal platform en de Wmo-raad, en op **overleg en samenwerking** met instellingen en instanties op wijk- of gemeentelijk niveau.

Voor kerken en diaconale organisaties is de rode draad door dit brede palet aan diaconale inzet t.b.v. armoedebestrijding het **werken aan barmhartigheid, werken aan gerechtigheid en bijdragen aan vrede en verzoening**. *Het gaat nog steeds om “iedereen telt mee” en “omzien naar elkaar”.*

Relatie Armoedebestrijding en diaconale activiteitenmonitor.

Deze zelfde 3 pijlers van de diaconale inzet hebben de basis gevormd bij het samenstellen van de activiteitenlijst die in de diaconale activiteitenmonitor achter het boekingsformulier zit. Deze lijst met 62 activiteiten, verdeeld over een tiental categorieën, vindt u als bijlage bij dit verslag. In deze lijst kunt u in één oogopslag zien op welke terreinen uw organisatie, als het gaat om armoedebestrijding, actief is.

In de rechterkolom staat achter 50 van de 62 activiteiten de code ABS: deze activiteit draagt op directe of indirecte wijze bij aan het lenigen van nood, ondersteunen van mensen in de knel (materiële hulp), aan het bieden van immateriële hulp, aan het mogelijk maken van deelname aan (laagdrempelige, low budget) sociale activiteiten, aan signalering en belangenbehartiging. In de diaconale monitor zelf is onder Toelichting per categorie activiteiten een overzicht beschikbaar met concrete voorbeelden.

Onder de doelgroepen in de lijst vindt u wellicht niet precies die groepen terug die op dit terrein het meest relevant zijn, in dat geval kunt u op elk boekingsformulier dat u invult een notitie maken dat deze activiteit een specifieke groep betreft en tot ondersteuning bij Armoede gerekend mag worden.

Hulpmiddelen voor het in kaart brengen van uw diaconale inzet.

Binnen Kerk in Actie zijn de afgelopen twee jaar een tweetal praktische hulpmiddelen ontwikkeld om het gesprek over de meest wenselijke diaconale inzet te ondersteunen, dit zijn het spel ‘Diaconie op de kaart’ en de Diaconale Activiteitenmonitor.

Op de eerste plaats denken we daarbij aan het interne gesprek: binnen de eigen kerkelijke en/of diaconale gelederen. Beschikbare vrijwilligers en geldmiddelen worden op veel plaatsen schaarser, terwijl de noden in de eigen omgeving eerder lijken toe te nemen. Men dient dus keuzes te maken.

Daarbij kan het spel een eerste ingang zijn, met zijn charme van eenvoud en inzichtelijkheid geeft het direct overzicht. Het is een visueel hulpmiddel (een magnetisch spelbord van ca. 50x 50 cm, met magnetische symbolen om alle diaconale inzet te plaatsen). Samen met uw gemeente adviseur (PKN) heeft u in één avond een compleet overzicht. Binnen een aantal diaconieën, PCI’s of diaconale

werkgroepen zal deze eerste aanzet voldoende zijn om intern, of misschien zelfs al extern, in gesprek te gaan. Vooral bij een uitnodiging tot afstemming of samenwerking met andere (diaconale) organisaties of een presentatie bij de burgerlijke gemeente handig om te weten wat je precies doet.

Vervolgens kan het invullen van de monitor een goede tweede stap zijn. In de diaconale activiteitenmonitor wordt op een meer gedetailleerd niveau uitgewerkt wat men precies doet, voor welke doelgroepen, hoeveel mensen men daar mee bereikt, hoe vaak men iets doet, hoe veel uren inzet van beroepskracht en/of vrijwilligers daarmee gemoeid is en last but not least: hoe deze inzet bijdraagt aan bepaalde prestatievelden binnen de Wmo.

Uiteraard kan men ook direct starten met invullen van de monitor. Maar voor diakenen/vrijwilligers die minder vertrouwd zijn met het werken op de computer is de stap soms te groot.

Www.diaconaleactiviteitenmonitor.nl

De activiteitenmonitor staat op internet en is klaar voor gebruik. Gebruikers wordt verzocht zich de eerste keer te registreren, via uw persoonlijke login gegevens komt u in uw eigen gedeelte terecht. Dit in verband met de bescherming van uw privacy, de monitor is uw diaconale aantekeningenschrift in de computer, waarmee u uw eigen diaconale inzet kunt monitoren. Alle gegevens die u invoert kunt u op elk gewenst moment terugzien, aanvullen, wijzigen of verwijderen.

In de monitor is alle toelichting voor gebruik voorhanden, in enkele stappen worden gebruikers door de monitor geleid. Ook de tips hoe u zich het beste kunt voorbereiden vind u *in* de monitor onder Toelichtingen (voorbereiding en/of invulinstructie). Een interessant hulpmiddel is de **Trefwoordenlijst**, een alfabetische lijst met een kleine driehonderd concrete voorbeeldactiviteiten. Via een code wordt u terug verwezen naar de categorieën activiteiten op het boekingsformulier.

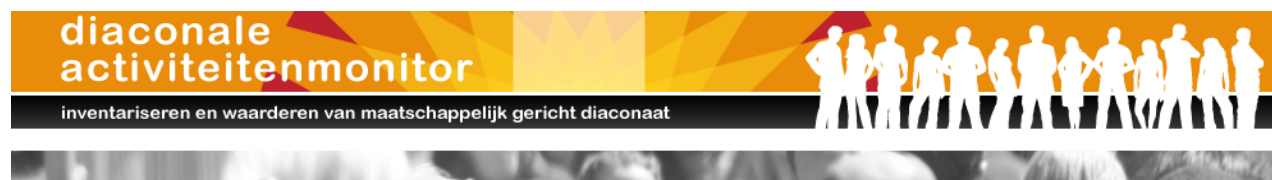
In de monitor zit slechts één boekingsformulier. Ditzelfde formulier vult u een aantal malen in: voor elke unieke combinatie van activiteit voor een specifieke doelgroep. Met veel van deze combinaties levert u een bijdrage aan een van de prestatievelden van de Wmo. Die koppeling wordt voor u achter de schermen gemaakt, in de rapportage kunt u terugzien hoe dat voor uw organisatie is.

Ook geeft de monitor uw inzet in menskracht aan op jaarbasis, mits deze gegevens voor u relevant zijn. In feite kunt u de monitor gebruiken al naargelang uw eigen behoefte: ideeën opdoen, overzicht verkrijgen, het gesprek intern op gang brengen, een externe presentatie voorbereiden e.d.

Een van de belangrijkste tips voor het gebruik van de monitor is: doe het samen. Met een klein groepje diakenen werkt het veel makkelijker. Mocht u desondanks vragen hebben of behoefte aan ondersteuning dan kunt u via het contactformulier op de welkomspagina contact opnemen met kerk in Actie. Wij helpen u graag verder en zijn ook zeer geïnteresseerd in uw ervaringen.

Pietermel Ermen

Projectmedewerker Kerk en Wmo, Kerk in Actie/ Binnenlands Diaconaat. E-mail: p.ermen@pkn.nl

Bijlage: Activiteitenlijst Diaconale Activiteitenmonitor + ABS*

* activiteiten die bijdragen aan armoedebestrijding en voorkomen of doorbreken van sociaal isolement of sociale uitsluiting

	Categorie	Activiteit	
1	Bestuur en Beheer:	Administratie (algemeen)	
2		Bestuursfunctie vervullen	ABS
3		Coördinatie en projectbegeleiding	ABS
4		Faciliteren voorzieningen	ABS
5		Financiële administratie	ABS
6		Fondsenwerving (eigen activiteiten)	ABS
7		Fondsenwerving (verzoeken bij anderen)	

8		PR en voorlichting verzorgen	ABS
9		Zorg voor medewerkers	ABS
10	Culturele en Educatieve Activiteiten:	Creatieve activiteiten	ABS
11		Culturele activiteiten	ABS
12		Educatieve activiteiten	ABS
13		Muzikale activiteiten	ABS
14	Extern overleg & belangenbehartiging	Bijdrage aan Armoedebestrijding en Minimabeleid	ABS
15		Burgerparticipatie	ABS
16		Clëntenparticipatie	ABS
17		Contact / overleg met kerken/maatschappelijke organisaties	ABS
18		Deelname aan Diaconaal Platform	ABS
19		Deelname aan overleg (buurt, wijk en lokaal)	ABS
20		Deelname aan werkgroep / Actiegroep	ABS
21		Vervullen signaalfunctie	ABS
22	Individuele Ondersteuning:	Coaching/ maatjesprojecten	ABS
24		Diaconaal spreekuur	ABS
25		Hulp bij integratie en inburgering	ABS
26		Kinder- jeugd- en jongerenwerk	ABS
27		Klussendienst	ABS
28		Ondersteunende begeleiding en cliëntondersteuning	ABS
29		Ondersteuning specifieke doelgroepen	ABS
30		Palliatieve zorg	
31		Telefonische hulpdienst	ABS
32		Vacaturebank gavengericht werken	ABS
33		Werkervaringsprojecten	ABS
34	Informatie en Scholing	Huiswerkbegeleiding en bijles	ABS
35		Opvoedondersteuning	ABS
36		Scholing en toerusting	ABS
37		Voorlichting geven (groepsgewijs)	ABS
38	Maatschappelijke Opvang	Begeleid zelfstandig wonen	
39		Opvang, inclusief noodopvang	ABS
40		Verslavingszorg	
41	Materiële hulpverlening	Financiële hulpverlening	ABS
42		Kledinghulp	ABS
43		Overige materiële hulp	ABS
44		Voedselhulp	ABS
45	Ontmoeting	Bezoekwerk	ABS
46		Bijdragen aan gemeenschapsvorming	ABS
47		Gespreksgroep	ABS
48		Inloop	ABS
49		Maaltijden verzorgen	ABS
50		Ondersteuning/ participatie wijkinitiatieven	ABS
51		Soos of ontmoetingsmiddagen/ -avonden	ABS
52		Spiritualiteit en bezinning	
53		Uitstapjes en vakanties	ABS
54	Sport en Spel	Spelactiviteiten	ABS
55		Sportactiviteiten	ABS
56	Vrede, Verzoening en Duurzaamheid	Bijdrage aan internationale projecten	
57		Deelname aan Dialooggroep/ werkgroep diverse religies	
58		Deelname aan interreligieus platform	
59		Deelname aan multicultureel project	
60		Deelname aan vredeswerkgroep/ vredesactiviteiten	
61		Deelname aan werkgroep Duurzaamheid	
62		Participeren in Wereldwinkel	